

BEWAARPLAATS <i>Godshuizen</i>	ARCHIEF/COLLECTIE <i>Zegelkast</i>	INV./CAT.NR. <i>97</i> <i>regist 23</i>	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR. <i>RAMS</i> <i>7-06-5</i>	AFGIETSEL PLAATS EN NR. <i>Eigendom</i> <i>Stichting</i> BRABANTS HEEM	*NR.
-----------------------------------	---------------------------------------	---	---	---	------

ATUM: *1396 sep 24*

ZEGEL VAN
schepenen van Oss

FUNCTIE

RANDSCHRIFT

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING

MATERIAAL <i>w</i>	KLEUR	VORM <i>r</i>	MAAT	STAAT <i>lb</i>	BEVESTIGING	CONTRAZEGE <i>-</i>
-----------------------	-------	------------------	------	--------------------	-------------	------------------------

BEWAARPLAATS <i>Godshuizen</i>	ARCHIEF/COLLECTIE <i>Zegelkast</i>	INV./CAT.NR. <i>97</i> <i>regist 23</i>	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR. <i>RAMS</i> <i>7-06-5</i>	AFGIETSEL PLAATS EN NR. <i>Eigendom</i> <i>Stichting</i> BRABANTS HEEM	NR.
-----------------------------------	---------------------------------------	---	---	---	-----

DATUM: *1396 sep 24*

ZEGEL VAN
schepenen van Oss

FUNCTIE

RANDSCHRIFT

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING

MATERIAAL <i>w</i>	KLEUR	VORM <i>r</i>	MAAT	STAAT <i>lb</i>	BEVESTIGING	CONTRAZEGE <i>-</i>
-----------------------	-------	------------------	------	--------------------	-------------	------------------------

BEWAARPLAATS <i>Godshuizen</i>	ARCHIEF/COLLECTIE <i>Zegelkast</i>	INV./CAT.NR. <i>100</i> <i>regist 87</i>	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR. <i>RAM</i> <i>7-UG-6</i>	AFGIETSEL PLAATS Eigendom Stichting BRABANTS HEEM	NR.	
DATUM: <i>1518 aug 6</i>		ZEGEL VAN <i>schepenen van Oss</i>				
		FUNCTIE				
		RANDSCHRIFT				
		ZEGELCLAUSULE				
		VOORSTELLING				
MATERIAAL <i>w</i>	KLEUR	VORM <i>r</i>	MAAT	STAAT <i>16</i>	BEVESTIGING	CONTRAZEG <i>-</i>

BEWAARPLAATS <i>Godshuizen</i>	ARCHIEF/COLLECTIE <i>Zegelkast</i>	INV./CAT.NR. <i>102</i> <i>regist 115</i>	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR. <i>RAM</i> <i>7-UG-7</i>	AFGIETSEL PLAATS Eigendom Stichting BRABANTS HEEM	NR.	
DATUM: <i>1662 feb 7</i>		ZEGEL VAN <i>schepenen van Oss</i>				
		FUNCTIE				
		RANDSCHRIFT				
		ZEGELCLAUSULE				
		VOORSTELLING				
MATERIAAL <i>w</i>	KLEUR	VORM <i>r</i>	MAAT	STAAT <i>7</i>	BEVESTIGING	CONTRAZEG <i>-</i>

BEWAARPLAATS	ARCHIEF/COLLECTIE	INV./CAT.NR.	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR.	AFGIETSEL PLAATS EN NR.	NR.	
ARA	Coll. gemeentezegels	286	ARA	Stichting BRABANTS HEEM		
DATUM:		ZEGEL VAN				
		Oss				
		FUNCTIE				
		RANDSCHRIFT				
		ZEGELCLAUSULE				
		VOORSTELLING				
MATERIAAL	KLEUR	VORM	MAAT	STAAT	BEVESTIGING	CONTRAZEGE

Oss den 30. Jun 1815

157

~~Gen. St.~~
No 19

Den 16 July 1817

Sal.

De voldoening aan een missive van den 17. dier No 18. heb ik doer van Uwe Excellentie te adresseren eenen afdanking en afschik van het wapen dier Gemeente, - Zynde het hetfelde, tegen een steeds in gebruik is geweest voor het wout hier genaemd Rivatter van Maasland, waer van dier Gemeente de woutplaats was. - Hetfelde verbeeld eenen Os, staande onder eenen boom, - ontrent den oorsprong en de vestroging, hebben wy geen aantekening kunnen vinden. -

De fungerende Burgemeester
van Oss
Woutker

P. 110

Uwe Excellentie den Heer Gouverneur
der Provincie Noord. Brabant.

P. 110

159..

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGE RAAD VAN ADEL gebruik makende van de magt aan
denzelven verleend, bij besluit van den 20ten Februarij 1816, bevestigt bij

dezen de *Commissie van Adel*
ingevolge het, door *haar* gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

Lynx van linnen, beladen met een lid, van de onder
boom op een terras, alles van goud.

Gedaan in 'SCRAVENHAGE den 11ten July 1817.

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD.

Secretaris.

(1433)

(1542)

(1351)

220

HET WAPEN DER GEMEENTE OSS.

Er is alles te zeggen voor de naamsverklaring van Oss, welke door J. Cunen in zijne geschiedenis van Oss wordt gegeven ¹⁾ Osne (Ohseno), de oudst bekende spelling, zou een woord in den 3^{den} of 6^{den} naamval zijn, dat voor of door ossen beteekent; m. a. w. Oss zou eene plaats zijn, geschikt voor (bewerking door) ossen of bekend door (handel in) ossen. Ook deze studie levert daarvoor een vermoeden op, zoo men althans gewicht mag hechten aan de volks-meening, die van ouds zulk een verband gezocht heeft, getuige de hierna te beschrijven zegels van Oss, die alle een os afbeelden en waaruit het tegenwoordig sprekend wapen der gemeente Oss is voortgekomen.

No. 1

Het oudste zegel, als no. 1 hiernaast afgebeeld, wordt, voor zoover mij bekend, thans nog aan acten van 1351 tot 1358 aangetroffen. ²⁾ Het stelt een os voor op een grondje midden vóór een boom, die, als hier niet van styleeren sprake is, een eikeboom lijkt te zijn. Het omschrift luidt: „Sigillum scabinatus de Osse”. Vermoedelijk is deze boom dezelfde, als dien ik reeds vroeger op zegels van andere plaatsen vermeldde. Het is de boom, waaronder oudtijds recht gesproken, raad gehouden en handel gedreven werd en waarvan nog menig eerbiedwaardig exemplaar in situ op de Brabantsche dorpspleinen gevonden wordt. De afbeelding zou dus het symbool van rechtsmacht zijn, van autonomie in zake proces-, administratief- en handelsrecht.

¹⁾ J. Cunen, Geschiedenis van Oss, 1922 pag. 21.

²⁾ Archieven der Godshuizen en gemeentearchief te 's Hertogenbosch.

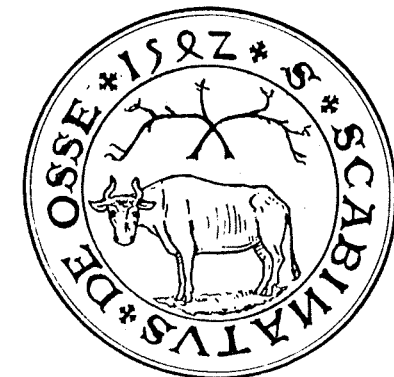
Het volgend zegel, afgebeeld sub 2, is reeds 15de eeuwsch. De os is hier op een grond geplaatst met kruiden en de

No. 2

boom prijkt met bladeren en bloemen. De voorstelling is meer gestyleerd dan de vorige; de os zit beter in het vleesch, maar toch lijkt het, of kracht en pittigheid aan sierlijk effect zijn opgeofferd. Het omschrift luidt: „Sigillum libertatis de Osse ad legata”. ¹⁾ Hoe wel niets zou beletten het ontstaan van dit zegel in of kort na 1399 te stellen, toen Oss stadsrechten verkreeg, hangt het oudste mij bekende zegel aan eene acte van het jaar 1433. ²⁾ Trouwens komt mij een zegel ad legata, dat is voor de opene stadsbrieven, reeds in 1433 rijkelijk vroeg voor. De jongste mij bekende afdruk is van 1592. ³⁾

Van het 3de zegel van Oss, eveneens hier afgebeeld, berust de stempel nog ter secretarie, waar men bij voorkomende gelegenheden daarvan nog gebruik maakt. Het bevat dezelfde voorstelling als zijn beide voorgangers, ofschoon vergroefd en vervlakt en

No. 3

¹⁾ De beide mij bekende afdrukken uit het laatst der 16e eeuw vertoonen beide in het veld boven den os een voorwerp van onbekenden vorm, alsof eene groote vrucht aan den boom hangt. De hier afgebeelde is van 1433, maar mist het gehele betreffende bovendeel. Vermoedelijk is het eene latere toevallige beschadiging van den stempel. ²⁾ Archief St. Janskerk te 's Hertogenbosch.

³⁾ Rijksarchiefdepot in Noordbrabant te 's Hertogenbosch, Register van Leefdael E, aanwinst 1888.

Tasambina Kl (1953)

dateert blijkens het omschrift, van 1542: „Sigillum scabinatus de Osse. 1542”.

Twee en een halve eeuw is dit zegel, dat technisch gesproken no. 1 vervangen heeft, in gebruik gebleven, even lang als de schepenbank zelf, die in 1795 door eene municipaliteit vervangen werd. Mogelijk heeft het op het allerlaatste nog een opvolger gehad, iets waarover door den gebrekkigen staat van den eenigsten mij bekenden afdruk van het vierde zegel van Oss, ongelukkig niet te oordeelen valt. Dit zegel vertoont weder den os, ditmaal zonder boom en los, dus zonder grond, staande in een schild, het laatste hoofdzakelijk driehoekig, doch de bovenzijde tweemaal naar binnen gebogen. Boven het schild is nog even het jaartal 1792 en rechts een overblijfsel van een bloemslinger te zien, maar overigens laat het ons omtrent het bestaan van een omschrift of wat dan ook in het onzekere.¹⁾ Op dit zegel is de os op een schild geheven en heeft dus de gemeente vóór 1795 nauwijsbaar een wapen bezeten.

Bij een wapen behooren, in tegenstelling met een zegel, kleuren en wel, gelijk reeds in vroegere artikelen uiteengezet werd, voor de Noord-Brabantsche gemeenten als regel rood-wit.

Hoe het nu met de kleuren van het wapen der stad Oss gesteld was, kan ik weder niet met zekerheid zeggen, omdat daarvan geene 18de eeuwse of oudere afbeelding overgeleverd is, maar het trekt de aandacht, dat het wapen van Maasland, van welk kwartier der Meierij van 's Hertogenbosch, Oss de hoofdplaats, reeds in 1646, toen Theodoor van Thulden het op een schilderij, thans in de burgemeesterskamer ten stadhuijze van 's Hertogenbosch, afbeeldde, bestond. Ook later vindt men het o.a. op de bekende kaart der Meierij van H. Verhees d.d. 1794 en wel als van zilver met een os van keel. Neemt

1) Het is gebruikt als missivezegel van een brief der municipaliteit van Oss aan het Intermediair administratief Bestuur van het voormalig gewest van Bataafsche Brabant d.d. 30 Maart 1798 en berust in het Rijksarchiefdepot te 's Hertogenbosch.

men aan, dat beide wapens identiek zijn, dan is hiermede het vraagstuk opgelost.¹⁾

Wat er na 1815 geschied is, toen een Souverein Besluit hetwelk bepaalde, dat alle steden, dorpen en heerlijkheden, welke voorheen of tot dusverre het gebruik van wapens gehad hadden, daarvan eene confirmatie zouden kunnen erlangen, door den Gouverneur van Noord-Brabant aan alle gemeenten in deze provincie, dus ook aan Oss werd overgebracht, is weder niet met zekerheid bekend, omdat de bedoelde correspondentie zoowel in het archief van den Gouverneur als in dat der gemeente ontbreekt. Zooveel is zeker, dat de gemeente Oss bij besluit van den Hoogen Raad van Adel d.d. 16 Juli 1817 werd bevestigd in het navolgende wapen: „zijnde van Lazuur, beladen met een os, staande onder een boom op een terras, alles van goud”.

De reeds in vorige artikelen opgemerkte misvatting omtrent de kleuren heeft ook hier plaats gehad. Bij gebrek aan nadere informatie zijn de rijkskleuren gegeven, en is een wapen verleend, waarvan de verbetering gemotiveerd kan verzocht worden:

's Hertogenbosch, October 1932.

J. P. W. A. SMIT.

1) Het zegel van 1792 heeft een gearceerden achtergrond, welke in heraldieke taal groen zou beteekenen, maar het is zeer de vraag of hier opzet in het spel is. ←!

De heer W.L.Gerhardt.
Dr.v.d.Steenlaan 1.
Oss.

S. --.
24 oktober 1958.

pen van Oss.

Het wapen van de gemeente Oss, dat van ouds werd gevoerd, heeft de Hoge Raad van Adel bij besluit van 16 Juli 1817 "van wegen den Koning" bevestigd met de navolgende beschrijving.

" zijnde van lasuur, beladen met een os, staande onder een boom op een terras, alles van goud".

De oudst bekende afbeelding komt voor op een schepensegel van Oss uit de 14 e eeuw, waarop het randschrift staat: S(igillum) scabinatus de Osse.

Hoe dit wapen ontstaan is, is niet bekend.

De gemeentesecretaris van Oss,

✓

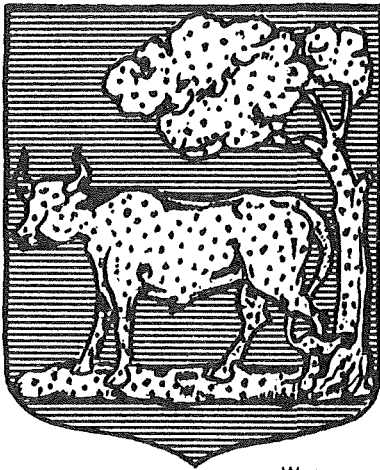
geboden ter gelegenheid van de viering 550 jaar stad. Het raam werd vervaardigd door de glazener Pieter Wiegersma, in 1920 te Deurne geboren als zoon van de bekende dokter Hendrik Wiegersma (1891-1969), afkomstig uit Lith.

1. W. Jappe Alberts, Geschiedenis van Gelderland van de vroegste tijden tot het einde van de Middeleeuwen, 's-Gravenhage, 1966, blz. 85.
2. De tekst van de privilegebrief is achter in dit boek als bijlage opgenomen.

11. HET WAPEN

De Hoge Raad van Adel bevestigde in 1817 het wapen van Oss: het heeft een blauwe kleur en is beladen met een os, staande onder een boom, op een terras, alles van goud. In de hierbij afgebeelde tekening duiden de horizontale lijnen op de kleur blauw, de puntering op os en boom betekent goud.

Oss heeft, zoals meerdere gemeenten in Nederland, een zogenaamd sprekend wapen, waarbij de plaatsnaam als bij een rebus in beeld is gebracht.

Wapen van de stad Oss

Het wapen is voortgekomen uit de zegels (stukjes was waarin een stempel is afgedrukt om daarmee de echtheid van een oorkonde te bewijzen), die Oss in vroegere tijden gebruikte. Ook op deze oude zegels komen de os en de boom reeds voor. De eerste werden gebruikt aan akten van 1351 tot 1358. Het zijn schepenzegels. Ook zijn er nog zegels bekend uit 1433 en 1542.

De in het wapen voorkomende os zou betrekking kunnen hebben op de (waarschijnlijk foutieve) gedachte dat de plaats iets met een os uit te staan zou hebben. De boom duidt er zeer waarschijnlijk op dat er in Oss in vroegere tijden een boom stond, waaronder werd recht gesproken, vergaderingen werden gehouden en waaronder handel bedreven werd. De boom is derhalve het symbool van rechtsmacht, van autonomie inzake proces-, administratief en handelsrecht¹⁾.

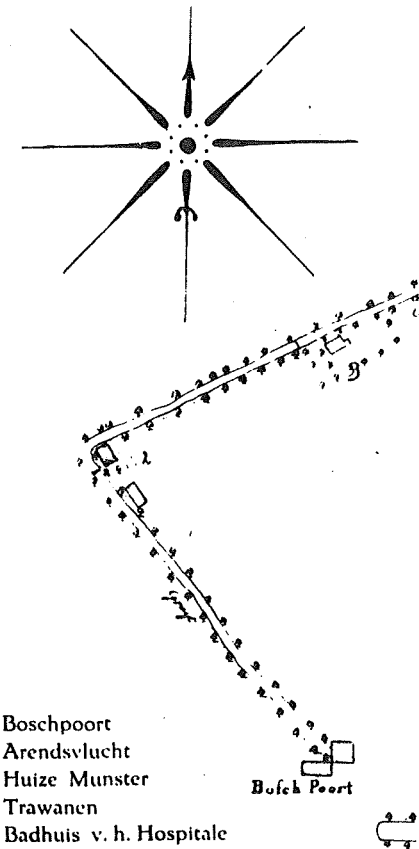
Behalve dit wapen heeft Oss ook nog een eigen vlag: vier even hoge banen van geel en blauw. Deze kleuren zijn ontleend aan die van het gemeentewapen. Deze vlag is als zodanig bij gemeenteraadsbesluit van 27 april 1956 vastgesteld.

1. Voor een beschrijving van het wapen: J.P.W.A. Smit, Het wapen der gemeente Oss, Taxandria (1932), blz. 20-24.

12. OMWALLING

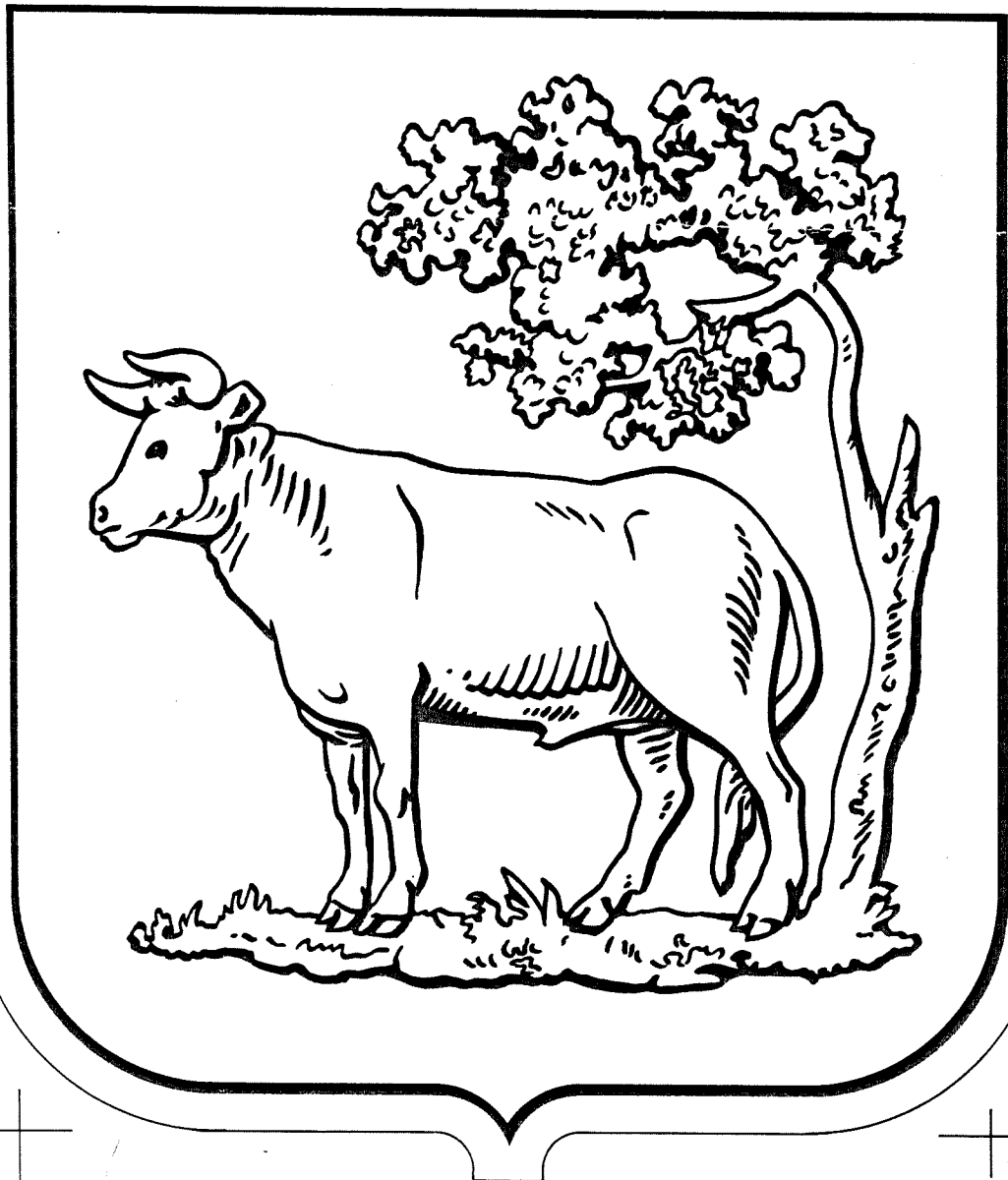
In 1399 werd onmiddellijk een begin gemaakt met het graven van de gracht en het opwerpen van een aarden wal aan de binnenzijde hiervan als versterking. Vele bewoners uit het Maasland waren hierbij behulpzaam, ook zij zouden in tijd van nood binnen de omwalling kunnen vluchten. Met toestemming van de hertogin werden verschillende woningen in het centrum onteigend, waardoor de markt = de Heuvel kon ontstaan, langs de hoofdweg Den Bosch-Grave.

De zuidzijde (beneden) werd gevormd tegenwoordige Walstraat. Van de hoei liep de gracht dwars over de tegenwoordige Hooghuisstraat via de Graafse Poort (naamgeving aangegeven als Hooghuis) naar de noordzijde van de tegenwoordige slachthuislaan, naar het beginpunt van de Macharensgracht (het kerkhof aan de Eikenboomgaard) badhuis aldaar. Vandaar liep de gracht naar het terrein van het tegenwoordige Fraterhuis.

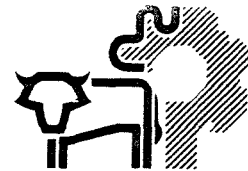

1. Boschpoort
2. Arendsvlucht
3. Huize Munster
4. Trawanen
5. Badhuis v. h. Hospitale
6. Graafsche Poort

Gemeente Oss

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

**Gemeente
Oss**

AAN
de Noordbrabantse Commissie voor
Wapen- en vlaggenkunde
Purmerstraat 14
5628 HE EINDHOVEN

Raadhuislaan 2
Postbus 5, 5340 BA Oss
Telefoon (04120) 29911
Telefax (04120) 42605
Rabobank 1404.61.000
Postbank 1081600

Uw brief 16-3-1989
Uw kenmerk 89.011
Ons kenmerk B-AZ 89.846
Behandeld door AM
Doorkiesno. 320
Bijlage(n)
Onderwerp Gemeentewapen en -vlag.

Oss, - 7 APR. 1989

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van bovenvermelde brief en de daarbij gevoegde rapportage. Onze streekarchivaris onderschrijft uw daarin neergelegde bevindingen.

Wij zien het eventueel aanbrengen van wijzigingen in het huidige gemeentewapen en de gemeentevlag niet als urgent. Vooralsnog zijn wij dan ook niet voornemens daarin wijzigingen door te voeren.

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris, De burgemeester,

AM/RK

Coll: *[Handwritten signature]*

[Handwritten signature]
[Handwritten signature]

reactie mb.t. wapen en vlag voor de nieuwe gemeente Oss

Ik ga in principe uit van een (te schrijven/geschreven) rapportje

algemeen : vermelding kleuren/metalen : je noemt telkens wel de alternatieven voor keel, sinopel enz. maar je "vertaalt" niet zilver = wit, goud = geel. Dat is niet konsekwent. Bovendien gaan de heraldische kleuren vóór : dus keel (rood) en zilver (wit) enz. en **niet** rood (keel) en zilver enz.

blz. 1

Voorhanden zijnde symbolen

Berghem : ik hecht eraan op te merken, dat het toegeschreven wapen van Willebrord een zilver (wit) kruis op keel (rood) is. dus niet het omgekeerde, dat is Sint-Joris.

Regels liever vervangen door criteria

criterium nr. 2 van blz. 1 van jouw "aantekeningen" staat **niet** in het rapport op blz. 7-8. Overigens is de term "inhoudelijk" staan "voor het gehele territoir van de nieuwgevormde gemeente niet duidelijk. Hiermee maak je uitvoering van criterium a van blz. 7 van het rapport onmogelijk, zodra één of méér dorpen aan één of méér steden worden toegevoegd en impliciet ook uitvoering van nr.3 op blz. 2 van jouw "aantekeningen". Je drijft met criterium nr. 2 óf naar een samenstelsel uit oude wapens óf naar een geheel nieuw wapen zonder traditie. En dat willen we nu juist vermijden...

Ik durf te stellen dat een wapen van zodanige historische importantie kan zijn en de desbetreffende plaats zo dominant dat het oude wapen, al dan niet met correcties, gehandhaafd moet blijven. Denk maar aan Den Bosch, Eindhoven enz. ! Die wapens ga je toch niet verknoeien door het wapentje van de ex-gemeente Oliebollendonk daarin te verwerken.

blz. 1 waarop slaat de aantekening "De kern Teeffelen werd al in 1810 gevoegd bij Oijen, welke gemeente in 1939 bij Lith werd gevoegd ? Wat heeft dit te maken met "Groot-Os" ?

blz. 1 Het aangeven van de **Mogelijkheden** zoals die op blz. 7 van het rapport worden genoemd zou niet onnodig kunnen zijn : bestuurders hebben de inhoud van dat rapport allang vergeten !

blz. 2 Historie

Misschien beter omkeren, dat spreekt meer aan: Berghem en Oss behoorden tot het kwartier Maasland enz.

Bij **Kleuren** toevoegen, dat blauw en geel rijkskleuren zijn (opmerking van blz. 4 naar hier overbrengen). Maar gerust daar weer herhalen.

Waarom het paragraafje **Logo/Huisstijl** opgenomen ? Dat is wel veel eer voor deze rotzooi.

blz.3 Bij punt 6 invoegen dat er te Berghem en Oss een duidelijke relatie bestaat tussen de wapen- en de vlaggekleuren van Berghem en Oss, maar dat te Megen de historisch-juiste kleuren geel en rood met de latere -onjuiste- kleuren geel en blauw in de vlag met elkaar zijn gekombineerd.

blz. 4 Met dit wapenvoorstel ben ik het geheel eens.

blz. 5 en 6 deze alternatieven zijn niet aanvaardbaar en kunnen beter niet worden ingediend.

blz. 7 alleen het alternatief met het Maaslandse vierblad is aanvaardbaar. Of het een goede taktiek is om meteen met een alternatief te komen waag ik te betwijfelen. Het alternatief met het uitgerekte Joris-kruis vindt ik verwarrend en doet aan Engels-koloniale wapens denken. Komt overigens ook voor als balk in het wapen van de Overijsselse gemeente Hasselt.

blz. 9 over vlagvoorstel 2 heb ik al mijn veto uitgesproken. Deze slagersvlag moet drs. Van Heijningen zelf ~~maar~~ in Utrecht gaan verkopen, maar niet in Oss. Een alternatief van voorstel 1 zou kunnen zijn om de benedenbaan aan de vluchtzijde **rood** te maken, zodat een vlag ontstaat die gevierendeeld is van groen, wit, wit en rood. Komt het vierblad in het wapen, dan kan het vierblad in het vierkant onderaan de broekzijde komen. Zo zijn dan de drie "oude" gemeenten weer vertegenwoordigd. Opnieuw acht ik het indienen van alternatieven duidelijk een zaak voor de tweede ronde.

Aantekeningen m.b.t. een wapen en vlag voor de nieuwe gemeente OSS

Telefoongesprek met drs H.G.J.Buijks, directeur Streekarchiefdienst Brabant-Noordoost, 7 oktober 1993.

Per 1 januari 1994 zullen de huidige gemeenten Berghem, Megen en Oss worden opgeheven en onstaat de nieuwe gemeente Oss. Er is een stuurgroep ingesteld, die zich o.m. bezighoudt met wapen en vlag voor de nieuwe gemeente. Zal notitie herindelingscommissie toezenden [ontvangen 13.10.1993]. Telefonisch op 14 oktober 1993 gevraagd om voorbeeld huisstijl Oss en om stukken m.b.t. vlag, voorgesteld door Hans van Heijningen. Zullen worden toegezonden.

Naam nieuwe gemeente

Bij de samenstelling van een nieuw wapen en een nieuwe vlag dient **vooraf** de naam van de nieuwe gemeente bekend te zijn. De naam en de historie van die naam zijn immers van het grootste belang. In deze notitie wordt uitgegaan van de naam OSS.

Kernen

De kern Teeffelen werd al in 1810 gevoegd bij Oijen, welke gemeente in 1939 bij Lith werd gevoegd.

Centrum:	Oss
'Oude' dorpen:	Berghem
	Megen
	Haren
	Macharen

Voorhanden zijnde symbolen

Wij gaan hierbij uit van de voorstellen, gedaan in ons rapport van juli 1992

Berghem	kruis = symbool patroonheilige Willibrord Maaslandse roos = symbool voor Maasland
Haren en Macharen	wapenschild [graven van Megen]
Megen	wapenschild [graven van Megen uit huis Megen] wapenschild met adelaar [graven van Megen uit huis Brimeu]
Oss	os = sprekend symbool heesters [op zegels], daarna lindeboom [sinds 1817].

Regels

Een van de criteria van de commissie is de wapens van *steden*, zoals omschreven in het rapport van juli 1992, zonder enige toevoeging te handhaven. Bij samenvoeging van twee steden kan (1) het wapen van de aan de nieuwe naamgevende stad worden gehandhaafd, of (2) het wapen worden gedeeld, waarbij het wapen van de naamgevende stad de eerste plaats krijgt [Rapport juli 1992, blz. 7-8].

1. bij samengaan van gemeenten worden die gemeenten opgeheven en vervallen de bestaande gemeentewapens en -vlaggen; de nieuw gevormde gemeente dient derhalve een nieuw gemeentewapen en een nieuwe gemeentevlag vast te stellen, en Hare Majesteit te verzoeken het (nieuwe) wapen te verlenen;
2. het wapen van één van de bestaande gemeenten handhaven kan alleen indien dat gemeentewapen inhoudelijk staat voor het gehele territorium van de nieuw gevormde gemeen-

- te;
3. een wapen dient zo eenvoudig mogelijk te zijn, d.w.z. dat het geen uitdragerij van symbolen moet zijn; uit een nieuw wapen behoeft derhalve niet persé de identiteit van *alle* onderdelen te blijken, daarvoor kunnen dorpswapens worden ingesteld;
 4. indien geen geheel nieuw ontwerp wordt gemaakt, heeft de symboliek van de laatst bestaand hebbende gemeenten voorrang op die van voormalige gemeenten, resp. schepenbanken, resp. heerlijkheden, resp. parochies;
 5. heiligenbeelden dienen niet in wapenschilden voor te komen; eventueel kan een patroon-heilige als schildhouder dienen, waardoor hij/zij meer tot zijn/haar recht komt. Dit is slechts zinvol indien die heilige de patroon is van het territorium van de nieuw gevormde gemeente.

Historie

Het grondgebied van de nieuwe gemeente behoorde in het verleden tot twee territoria:

Kwartier van Maasland van de Meierij van 's-Hertogenbosch: Berghem en Oss;

Graafschap Megen: Megen.

Voor het overige zij verwezen naar het rapport van juli 1992 [blz. 13, 24 en 30].

Kleuren

De kleuren van het Kwartier van Maasland zijn *rood [keel] op zilver*, die van het graafschap Megen *goud en rood [keel]*. De stadskleuren van Oss zijn *zilver op groen [sinopel]*.

Logo/huisstijl

Een logo - binnen de huisstijl - behoeft in principe niet verwant te zijn aan het gemeentewapen. Meestal gebeurt dat echter wel, veelal in een gestyleerde vorm. Een logo is *dus* geen wapen !

Een logo en de huisstijl zijn *tijdgebonden*, een historisch en heraldisch juist wapen is de *facto* voor de *eeuwigheid*. Het logo van nu is dus aan mode en smaak onderhevig.

Naast het logo dient toch wel een wapen te worden vastgesteld. Een wapen staat voor de autonomie van de gemeente, geeft een officieel karakter aan het gemeentebestuur. Vanuit de bevolking wordt de hang naar het verleden steeds groter. Verenigingen en particulieren willen een afbeelding van het wapen voor hun logo, hun briefpapier, vaandel, shirt, borduursel, schilderstukje, glas-in-lood-raampje, tegeltableau enz.

Voorstellen

1. een geheel nieuw wapen vast te stellen, dat géén relatie heeft met de wapens die thans door de op te heffen gemeenten worden gevoerd;
2. een wapen vast te stellen, uitgaande van de herstelde eeuwenoude wapens van de twee steden Oss en Megen, die [volgens de criteria die de commissie hanteert] in aanmerking komen voor plaatsing in het nieuwe wapen. Het symbool van Oss dient de belangrijkste plaats te krijgen omdat die plaats het bestuurscentrum wordt en aan de nieuwe gemeente zijn naam geeft.
3. het schild te dekken met de *grafelijke kroon*, omdat de nieuwe gemeente recht heeft op de hoogste rangkroon van een van de gemeenten die werd opgeheven.
4. *geen* schildhouder op te nemen. De heilige Willibrordus [Oss, Berghem] kan niet worden gezien als 'patroon' van de hele nieuwe gemeente; de heilige Servatius is immers de patroon van het graafschap Megen. Twee schildhouders zou teveel van het goede kunnen zijn.
5. dorpswapens in te stellen voor de 'oude' kernen Berghem, Haren en Macharen, Megen en Oss, zoals aangegeven in het rapport van juli 1992 [zie bijgevoegde kopieën]. Door voorstel 5 behouden/krijgen de stads- en dorpsgemeenschappen een 'eigen' herkenbaar symbool. Daardoor wordt het gemeenschappelijk nieuwe symbool voor de gehele gemeenschap ook

makkelijker geaccepteerd.

6. een vlag vast te stellen, gerelateerd aan het nieuwe wapen. Ook thans bestaat er een duidelijke relatie tussen [de kleuren van] het wapen en de vlag !

logo huidige gemeente Oss

Wapenvoorstel uitgaande van de twee stedelijke wapens

Tekening

Het wapen van de Stad en Land Megen leent zich uitstekend als 'basis' voor het wapen van de nieuwe gemeente Oss. In dat wapen kan dan de os van Oss - al sinds 1351 het 'sprekend' element - worden geplaatst. De lindeboom dient *niet* terug te keren in het wapen, enerzijds omdat het schilddeel daarmee te vol zou worden en dus onduidelijker, anderzijds omdat de lindeboom in feite een interpretatie uit 1815 is van 'heesters', die op de zegels van voor die tijd voorkwamen als achtergrond, om vervalsingen tegen te gaan.

Het plaatsen van een ander symbool op het wapen 'Megen' kende Megen al vanaf de 16de eeuw, toen de adelaar van Brimeu op 'Megen' werd geplaatst, zoo ook in 1817 toen de barensteel op 'Megen' werd geplaatst.

Kleuren

De meest voor de hand liggende kleuren zijn die van Oss, omdat die plaats bestuurscentrum en naamgever wordt van de nieuwe gemeente, dus **zilver op groen [sinopel]**.

Die kleurstelling 'breekt' met de veel voorkomende kleurencombinaties rood-wit [voorgesteld voor Berghem] en rood-geel [historische kleuren, voorgesteld voor Megen].

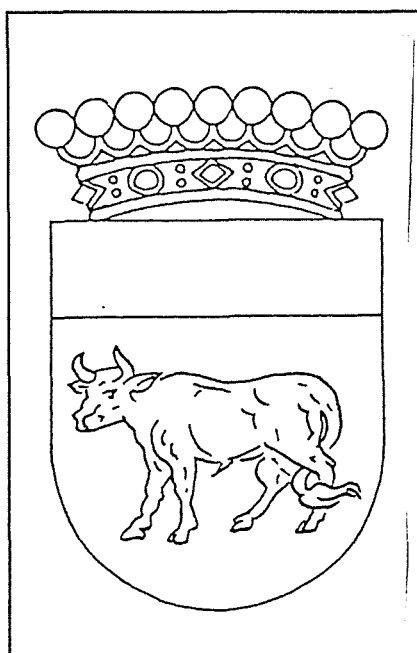
De kleurencombinatie blauw-geel, in alle drie gemeenten sinds 1817 in gebruik, betreft de *Rijkskleuren*, en heeft ondanks het gebruik gedurende ca. 175 jaren geen enkel recht op voorkeur. Rechten toekennen aan het blauw-geel zou namelijk betekenen dat 90% van de gemeentewapens in Nederland die kleurencombinatie zou moeten gaan volgen !

Omschrijving

in sinopel een os van zilver, en een schildhoofd van zilver. Het schild beladen met een gouden kroon van negen parels.

Conclusie

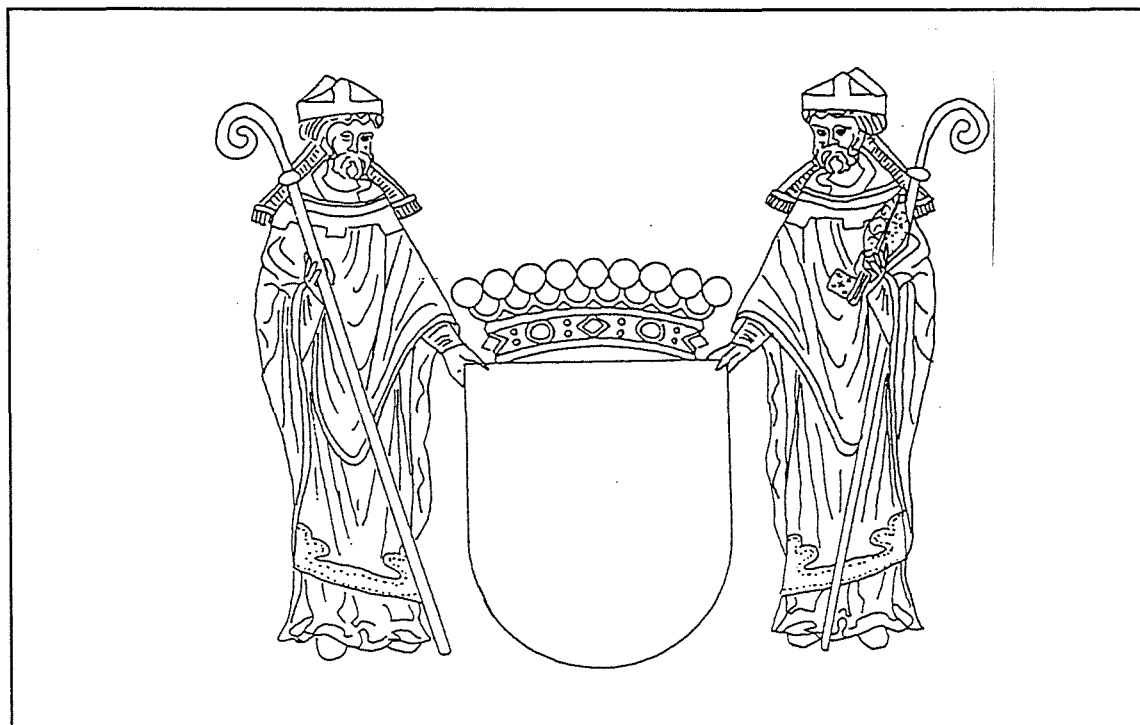
Het fraaie nieuwe wapen is een toonbeeld van eenvoud, historisch en heraldisch verantwoord. Het wapen straalt duidelijk een band met het verleden uit, terwijl toch van een nieuw wapen kan worden gesproken.

*Wapenvoorstel - alternatieven*Alternatief 1: schildhouders 1

Bij het nieuwe wapen kan worden gedacht aan *schildhouders*. Voor de hand ligt daarbij te denken aan de patroon van Oss [en Berghem], Sint Willibrord, doch die 'staat' niet voor het gehele territorium van de nieuwe gemeente. Datzelfde geldt voor Sint Servaas, de patroon van Stad en Land van Megen. Theoretisch zou gedacht kunnen worden aan *beide heiligen* als schildhouders. Iets dergelijks komt in Nederland nog niet voor.

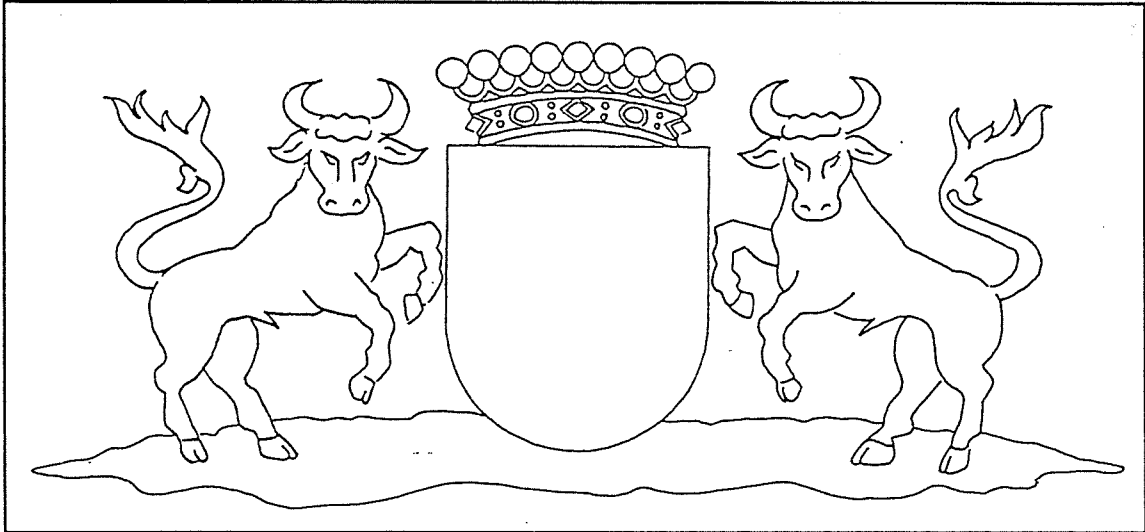
Daarbij kan de plaats worden bepaald door de historische ouderdom van de heilige, Sint Servaas houdt het schild vast met zijn rechterhand, Sint Willibrord met zijn linkerhand.

wapen met twee heiligen als schildhouder

schildhouders 2

In plaats van heiligen als schildhouders zou men ook kunnen denken aan *twee ossen* als schildhouder, eveneens uniek in Nederland. Indien ossen als schildhouder gaan fungeren, zou de inhoud van het wapenschild os-loos moeten worden, anders ontstaat er een 'kudde' ossen.

wapen met twee ossen als schildhouder

Voorstel vlag

De vlag moet een op afstand herbaarbaar dundoek zijn. In tegenstelling tot het wapen dat het symbool bij uitstek van het gemeentebestuur is, is de vlag bij uitstek het symbool van de inwoners, de bevolking, de gemeenschap.

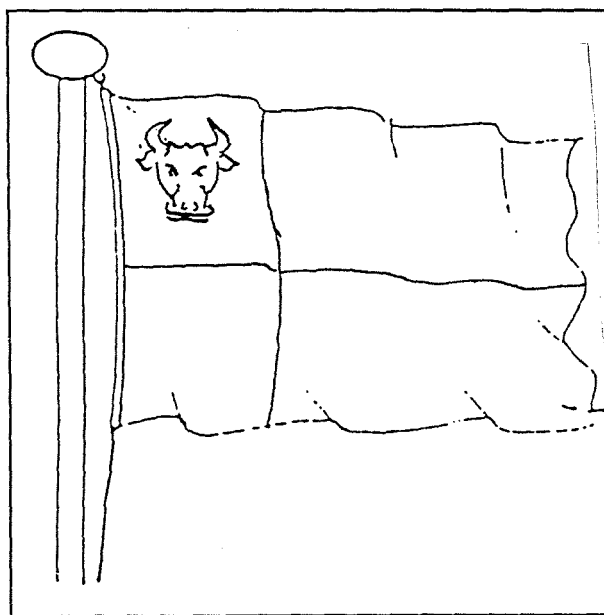
Kleuren en symboliek staan meestal in relatie tot het gemeentewapen. Soms - indien bijvoorbeeld stads-, dorps- of heerlijkheidskleuren bekend zijn - kunnen die voor de vlag worden gebruikt. Bij een samenvoeging van meer 'oude' gemeenschappen tot één nieuwe, is dat echter in het algemeen niet denkbaar. [De graaf van] Megen kende al van oudsher een banier in zijn wapenkleuren, rood boven geel. De gemeenten hebben in 1955 (Oss), 1968 (Megen) en 1979 (Berghem) vlaggen vastgesteld, die in principe niet bruikbaar zijn voor de nieuwe gemeente. De vlag van de huidige gemeente Berghem is zelfs gebaseerd op onjuiste informatie en daarom alleen al te verwerpen !

De kleuren die gebruikt kunnen worden staat dan ook vast: **wit en groen** [de wapenkleuren].

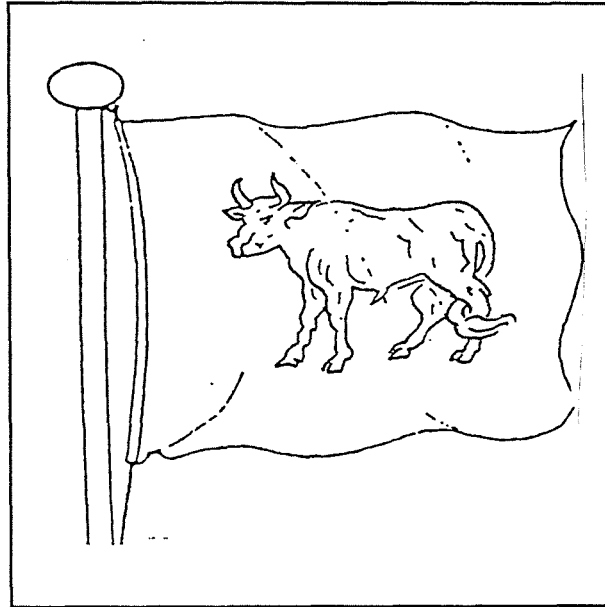
Het eerste voorstel betreft het voorstel voor een nieuwe vlag, door de commissie in 1989 voor de toenmalige gemeente Oss gemaakt: *gevièrendeeld over 1/3 van de vlaglengte van groen en wit, met in het vak aan de broektop een witte ossekop met een hoogte van 2/5 van de vlaghoogte* [rapport maart 1989, blz. 27].

Het tweede voorstel betreft een voorstel, in 1989-1990 naar aanleiding van het commissierapport door drs H.van Heijningen gemaakt en aan B & W van Oss voorgesteld: *groen, met een witte os ter hoogte van 4/5 van de vlaghoogte*.

Vlagvoorstel 1

Vlagvoorstel 2

BEHANDELD
IN DE
RAADSVERGADERING

dd: - 3 JAN. 1994 **AKKOORD**

Aan de gemeenteraad

Volgnr. 33.

Onderwerp:

wapen van de nieuwe gemeente.

Oss, 3 januari 1994.

Het Bestuurlijk Overleg, bestaande uit vertegenwoordigers van de voormalige Colleges van B. en W. van Berghem, Megen c.a. en Oss, heeft een 'commissie wapen en vlag' ingesteld. Deze commissie bestaat uit de heren

G. Ulijn, wethouder van de voormalige Megen c.a. en historicus (voorzitter),
E. van Veldhuizen, burgemeester van Oss, en
L. Hoeks, ambtenaar van de voormalige gemeente Berghem en historicus,
H. Buijks, directeur van de Streekarchiefdienst Brabant-Noordoost en historicus.

De commissie heeft zich laten bijstaan door de heren
J. Melssen van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde,
A. Holla, heraldisch tekenaar te Cuijk en
J. Neomagus, hoofd afdeling Voorlichting van de gemeente Oss.

De commissie houdt zich bezig met

- het wapen van de nieuwe gemeente
- de vlag van de nieuwe gemeente
- wapens voor de afzonderlijke dorpen.

Voor het wapen van de nieuwe gemeente Oss heeft het Bestuurlijk Overleg gekozen uit drie modellen. Het gekozen model leggen wij thans aan u voor.

De identiteit van de opgeheven gemeenten komt als volgt terug in het nieuwe wapen.

De os in een groen veld

Het oorspronkelijke (middeleeuwse) wapen van Oss toont een zilveren os in een groen veld, zonder boom. Een afbeelding hangt in het Noordbrabants Museum in Den Bosch. Bij de vaststelling van het wapen in het begin van de vorige eeuw, is deze oorspronkelijke versie kennelijk over het hoofd gezien. De Hoge Raad van Adel heeft toen de rijkskleuren blauw en goud (geel) aangewezen, zoals dat voor honderden gemeenten is gebeurd. Nu doet zich de mogelijkheid voor om deze historische dwaling recht te zetten en Oss zijn oorspronkelijke kleuren terug te geven.

De mijter

Patroon van Berghem - en oorspronkelijk ook van Oss - is St. Willibrordus. St. Willibrordus staat ook in het wapen van de voormalige gemeente Berghem. De bisschopsmijter in het nieuwe wapen

WIJ B EATRIX, BIJ DE GRATIE GODS,
 KONINGIN DER NEDERLANDEN,
 PRINSES VAN ORANJE-NASSAU,
 ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit van 23 november 1994, . :
 no. 94.008190
 houdende het verlenen
 van een wapen

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken
 van 16 november 1994, no. BK94/2024, directoraat-generaal
 Openbaar Bestuur, afdeling Kabinetszaken;

Gelazen het verzoek van burgemeester en wethouders van Oss
 van 12 oktober 1994 tot verlening van een wapen aan deze
 gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van
 24 december 1814, nr. 32, en het Koninklijk besluit van 23
 april 1919, Stb. 181;

Gezien het advies van de Hoge Raad van Adel;

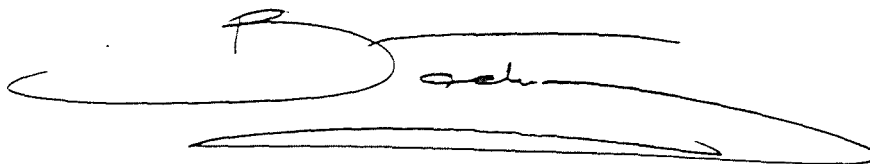
HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

Aan de gemeente Oss een wapen te verlenen, waarvan de
 beschrijving luidt als volgt:

"In sinopel een os van zilver; in een schildhoofd van
 zilver een half naar rechts gewende mijter van keel,
 geboord van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon
 van negen parels."

Onze Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de
 uitvoering van dit besluit.

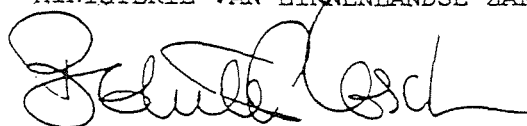
U - Gravenhage, 23 november 1994.

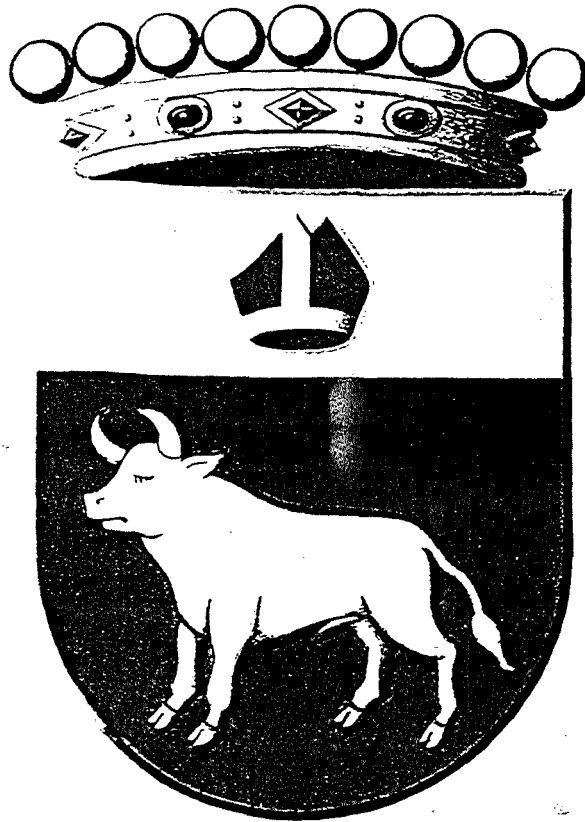

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
 DE PLV. SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
 MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Gemeente

OSS

NB

K.B. 23 november
1994, nr. 94.008190

In sinopel een os van zilver; in een schild-
hoofd van zilver een half naar rechts gewende
mijter van keel, geboord van goud. Het schild
gedekt met een gouden kroon van negen parels.

Diploma
27 april 1995

f 880,-

Oss

NL 113 (1996)

linkerschuinbalk van azuur, vergezeld van zes turven van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

Mr. O. SCHUTTE.

Het wapen van de nieuwe gemeente Roerdalen

Met ingang van 1 jan. 1993 werd de naam van de gemeente Melick en Herkenbosch gewijzigd in Roerdalen. De gemeente was met ingang van 1 jan. 1991 ontstaan door de samenvoeging van de oude gemeente Melick en Herkenbosch met de gemeente Vlodrop en had bij Kon. Besluit van 21 aug. 1991, nr. 91.005295 een wapen verleend gekregen (gedeeld; I in keel een dubbelstaartige leeuw van zilver; II doorsneden; a gedwarsbalkt van zes stukken, zilver en azuur; b in zilver een lieue van keel. Het schild van achteren gehouden door een leeuw van natuurlijke kleur: De Ned. Leeuw 1993, kol. 261). Bij Kon. Besluit van 10 nov. 1994, nr. 94.008917 werd de gemeente Roerdalen bevestigd in het bij bovenstaand Kon. Besluit verleende wapen.

Mr. O. SCHUTTE

Het wapen van de gemeente Oss

Van 1 januari tot half juni 1994 wapperde op het raadhuis van Oss een 'nieuwe' vlag als gewenning aan de nieuwe indeling en de nieuwe kleuren; alleen de ossekop stond er toen nog niet op.

In het kader van de samenvoeging van de gemeenten Berghem, Megen c.a. en Oss per 1 januari 1994 werd door het Bestuurlijk Overleg van die drie gemeenten ten behoeve van een nieuw wapen en een nieuwe vlag een commissie 'wapen en vlag' ingesteld. Daarin had naast vertegenwoordigers van die gemeenten de streekarchivaris zitting, terwijl zij zich liet bijstaan door o.m. de secretaris van de Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde [hierna afgekort als NCWV].

Uitgangspunt voor een wapen was het rapport van laatstge-noemde commissie van juli 1992.

De gemeenteraad heeft op 3 januari 1994 een aantal besluiten genomen op basis van globale 'omschrijvingen', die in feite toelichtingen zijn op de bij de raadsvoorstellen gevoegde kleurenkopieën van de wapenen vlagontwerpen. Beschrijvingen van wapen en/of vlag zijn dus niet in de besluiten vervat!

De NCWV stelde in 1992 voor de toenmalige gemeente Oss een wapen voor waarin alleen de os zou worden opgenomen. De hervonden historische kleuren groen en zilver zouden de 1817-kleuren of Rijkskleuren blauw en goud moeten gaan vervangen.

Ook voor de nieuwe gemeente Oss was genoemd wapen het uitgangspunt. Men wenste wel dat ook Berghem en Megen c.a. in het wapen 'herkenbaar' zouden zijn. De NCWV deed daarvoor enkele voorstellen, met en zonder schildhouders. De basisindeling van het schild - een wapen met een schildhoofd - werd aan Megen ontleend; in het schild werd de Osse os geplaatst, terwijl Berghem in het schildhoofd zou kunnen worden gesymboliseerd door een vierblad [Maaslandse roos] of kruis. Uiteindelijk werd tegen het

advies van de NCWV in - een mijter in het schildhoofd opgenomen, hier een te algemeen [kerkelijk] symbool.

De gravenkroon, door de NCWV in 1992 voorgesteld voor de toenmalige gemeente Megen, werd door de commissie 'wapen en vlag' overgenomen. De burgemeester van Oss, lid van die commissie, stond er op dat er schildhouders in het wapenensemble zouden worden opgenomen. Als redenen daarvoor zag hij enerzijds „de grootte van de nieuwe gemeente” en anderzijds „omdat alle nieuwgevormde gemeenten tegenwoordig schildhouders kiezen”. Zijn keuze viel daarbij op òf twee 'kromzwaarden' [sic!] òf twee 'vorsten, met kromzwaarden' - refererend aan vondsten uit het zgn. 'vorsten'-graf van Oss, uit de Bronstijd.

De secretaris van de NCWV heeft zich ernstig tegen deze vorm van 'wapen ontwerpen' verzet, omdat bedoelde prehistorische zaken niet binnen de heraldiek kunnen worden getrokken. Schildhouders hebben immers in principe niets met de status van een gemeente van doen; zij dienen historisch aantoonbaar te zijn danwel afkomstig te zijn uit de wapens van voormalige gemeenten, tenzij er bijzondere omstandigheden of redenen voor een dergelijke optie bestaan. Toch werd de mogelijkheid open gehouden om in de toekomst alsnog toe te voegen. Eerst is inzake de Osse 'vorsten' echter nog nader onderzoek noodzakelijk.

Bij Koninklijk Besluit van 23 november 1994, nr. 94.008190 werd aan de gemeente Oss een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: „In sinopel een os van zilver; in een schildhoofd van zilver een half naar rechts gewende mijter van keel, geboord van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels”.

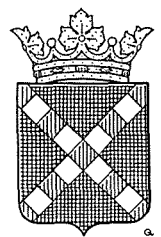
J.Th.M. MELSSSEN

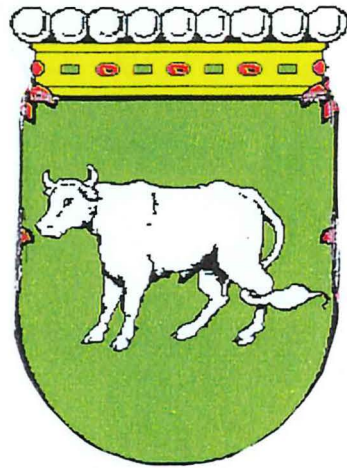
Het wapen van de nieuwe gemeente Veghel

Met ingang van 1 jan. 1994 werden de gemeenten Veghel en Erp samengevoegd tot een nieuwe gemeente Veghel. Het wapen van Veghel was bevestigd bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: van lazuur, beladen met een bisschop, gemijterd gestaafd en houdende in zijn linkerhand een kerk, alles van goud (St. Lambertus), ter wederzijde een schild van lazuur, het eerste beladen met vier leeuwen van goud (Brabant-Limburg) en het tweede beladen met vijf kroesen, mede van goud (het verbasterde wapen van de heren van Erp).

Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van dezelfde datum was Erp bevestigd met het volgende wapen: van lazuur, beladen met St. Servatius van goud. Aangezien heiligen als zegelbeeld wel, maar als wapenfiguur minder geschikt zijn, koos het gemeentebestuur voor het wapen van de heren van Erp, die ook heren van Veghel waren geweest (vgl. het artikel Van Erp in Ned. Adelsboek 1992, pag. 261). Bij Kon. Besluit van 2 dec. 1994, nr. 94.009540, werd daarom aan de nieuwe gemeente Veghel een wapen verleend met als omschrijving: „In sabel een schuinkruis, geblokt van keel en

VOORSTEL WAPEN EN VLAG.
NIEUWE GEMEENTE OSS.

HOGE RAAD VAN ADEL

2500 BH 's-Gravenhage
postbus 16325
bezoekadres: Nassaulaan 2B
tel.: 070-3614281
fax: 070-3631712

GEMEENTE OSS
Cod.nr. - 207.13
Corr.nr. 2003-1332
Datum: 17.12.2003
Verh. SCE
Be. B
1 2 3 4 5

nr. 03/15-6

onderwerp: Gemeentewapen

bijlagen: 1

14 februari 2003

STREEKARCHIEF BRABANT-NOORDOOST
02 DEC 2003
kode: 07.13
vignr: 272
Rout: H/A

In antwoord op Uw brief van 15 januari 2003 heeft de Hoge Raad van Adel de eer U het volgende mede te delen.

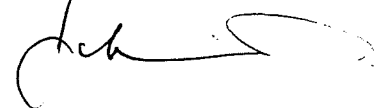
De Raad kan zich zeer wel vinden in Uw voorstel om voor de nieuwe gemeente Oss terug te keren naar een wapen met alleen een os in de verbeterde kleuren van het in 1994 vastgestelde wapen. Zowel uit historisch als heraldisch oogpunt is dit ook naar 's Raads mening de beste oplossing, temeer daar de wapens van de voormalige gemeenten door hun vaststelling als dorpswapens toch een officiële status hebben behouden c.q. verkregen. Handhaving van de kroon van negen parels ligt voor de hand.

Dit wapen zal worden omschreven als volgt:

In sinopel een os van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels.

Het wapen kan worden aangevraagd volgens de bepalingen van bijgaand Koninklijk besluit.

DE HOGE RAAD VAN ADEL

VOORZITTER,

SECRETARIS.

Burgemeester en wethouders van Oss
postbus 5
5340 BA Oss

ARCHIEF

Besluit B&W

15 april 2003

0412 092371

Portefeuillehouder H. Klitsie
 Dienst/afdeling Stadsbeleid/CE
 Ambtenaar, telefoon P. Spanjaard, 371
 Registratienummer 2003-3216

A-stuk B-stuk
 Openbaar
 Niet-openbaar
 Vertrouwelijk

A03

Onderwerp

Wapen en vlag gemeente Oss

Korte inhoud

Vanwege de samenvoeging van de gemeenten Oss en Ravenstein was de ontwikkeling nodig van een nieuw wapen en vlag voor de gemeente Oss zoals die vanaf 1 januari 2003 vorm heeft gekregen. Op 2 januari 2003 heeft de gemeenteraad een voorstel voor een nieuw wapen en vlag vastgesteld en ter vaststelling aan de Hoge Raad van Adel doen toekomen. Het voorstel voor wapen en vlag waren voorbereid door een werkgroep met deskundige vertegenwoordigers uit de samenstellende delen van de gemeente, met advisering door een extern heraldisch deskundige. Op 17 februari 2003 is van de Hoge Raad een brief ontvangen waarin goedkeuring wordt gehecht aan het voorstel voor het wapen. Het wapen wordt definitief omschreven als *'in sinopel een os van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels'*. Op het ontwerp voor de vlag heeft de Hoge Raad bedenkingen geformuleerd en een alternatief ontwerp voorgesteld. De Raad meldt dat de voorgestelde vlag 'niet in strijd is met de alhier gehanteerde regels der vlaggenkunde, maar er is naar de mening van de Raad geen optimaal resultaat bereikt. Met name betreurt de Raad het feit dat de ossenkop van de voormalige gemeente Oss niet is gehandhaafd. Een vlag met alleen maar banen bezit minder karakter en zal door de buitenwereld niet gemakkelijk met uw gemeente in verband worden gebracht.' Verder stelt de Raad een andere verdeling van de kleurbanen voor. Formeel heeft de Hoge Raad alleen de bevoegdheid om het wapen vast te stellen. De gemeente kan een reactie geven op de suggestie voor een andere vlag. Voor onderbouwing is de werkgroep om advies gevraagd. De werkgroep adviseert het eigen ontwerp voor de vlag te handhaven daar: a. lang niet alle vlaggen hun herkenbaarheid aan een figuur ontlenuen; b. de ossenkop op de vlag de indruk wekt van een tweede logo naast die van de huisstijl van de gemeente en c. de voorgestelde kleuren de historische verbanden tussen de kleuren uit elkaar rukt en een nationale vlag als vreemd element in de vlag introduceren.

Vroegere besluiten

Gemeenteraad 2-1-2003: voorstel voor wapen en vlag nieuwe gemeente Oss

Advies

De Hoge Raad van Adel via bijgevoegde concept-brief meedelen, dat met genoegen is vernomen dat het ontwerp voor het wapen voor de gemeente Oss door de Hoge Raad zonder wijzigingen is aanvaard maar dat het alternatieve ontwerp van de Hoge Raad voor de vlag niet opgevolgd wordt en dat de gemeente Oss het eigen ontwerp voor de vlag handhaaft.

Agendacommissie

Wijk/dorpsraad

Berghem, Megen; R'stein
Herpen tk

Commissie

Raad

12-6-03
BO 24-4-03 tkn
tkn

Besluit B&W

Conform advies besloten
in de vergadering van

B&W dd. 15 APR. 2003

~~De secretaris~~

Dienst	Stadsbeleid
--------	-------------

Afdeling	CE
----------	----

Ambtenaar, tel.nr.	P. Spanjaard, 371
--------------------	-------------------

Portefeuillehouder	H. Klitsie
--------------------	------------

Onderwerp:

wapen en vlag gemeente Oss

1. Inleiding

Vanwege de samenvoeging van de gemeenten Oss en Ravenstein was de ontwikkeling nodig van een nieuw wapen en vlag voor de gemeente Oss zoals die vanaf 1 januari 2003 vorm heeft gekregen. Een ambtelijke werkgroep met vertegenwoordigers uit de samenstellende delen van de gemeente (de voormalige gemeenten Berghem, Megen, Ravenstein en Herpen) en externe adviseurs (heraldisch deskundige en streekarchivaris) heeft daarop in 2002 een voorstel voor een wapen en vlag voorbereid. Dit voorstel is op 2 januari 2003 in de gemeenteraad aangenomen en voorgedragen aan de Hoge Raad van Adel, het orgaan dat de wapens vaststelt. Van de Hoge Raad is inmiddels een antwoord ontvangen op het voorstel. Met het ontwerp voor het gemeentewapen stemt de Hoge Raad in. Bij het ontwerp voor de vlag plaatst de Hoge Raad kanttekeningen en biedt een ander ontwerp aan. De Hoge Raad heeft formeel alleen de bevoegdheid om het wapen vast te stellen. Het advies voor de vlag is niet bindend. Hierbij wordt een reactie op de brief van de Hoge Raad aangeboden.

2. Samenvatting bericht van de Hoge Raad

Op 2 januari 2003 heeft de gemeenteraad een voorstel voor een nieuw wapen en vlag vastgesteld en ter vaststelling aan de Hoge Raad van Adel doen toekomen. Op 17 februari 2003 is van de Hoge Raad een brief ontvangen waarin goedkeuring wordt gehecht aan het voorstel voor het wapen. Het wapen wordt definitief omschreven als *'in sinopel een os van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels'*. Inmiddels is opdracht verstrekt voor de uitwerking van de schets van dit wapen.

Op het ontwerp voor de vlag heeft de Hoge Raad bedenkingen geformuleerd en een alternatief ontwerp voorgesteld. De Raad meldt dat de voorgestelde vlag 'niet in strijd is met de alhier gehanteerde regels der vlaggenkunde, maar er is naar de mening van de Raad geen optimaal resultaat bereikt. Met name betreurt de Raad het feit dat de ossenkop van de voormalige gemeente Oss niet is gehandhaafd. Zoals de Hoge Raad schrijft: 'Een vlag met alleen maar banen bezit minder karakter en zal door de buitenwereld niet gemakkelijk met uw gemeente in verband

worden gebracht.' Verder stelt de Raad een andere verdeling van de kleurbanen voor. De Hoge Raad vindt het ontwerp van de gemeente 'bont en niet-eenvoudig'. Ze stelt twee alternatieven voor een vlag voor. In het eerste zijn niet alle kleuren van de voormalige gemeenten opgenomen. Dit eenvoudige ontwerp zou volgens de Hoge Raad kunnen bestaan uit 'een broeking van twee banen groen en wit, met op het groen een aanzierende, gestileerde, witte schaduw-ossenkop, en een vlucht van twee banen, geel (of: wit) en blauw.'

De Hoge Raad geeft bij deze eerste suggestie zelf aan dat in dit ontwerp dus niet alle kleuren van de vroegere gemeenten in de vlag vertegenwoordigd zijn. In een tweede alternatief biedt de Hoge Raad een ontwerp aan waarin dit wel is gedaan omdat ze verwacht dat de gemeente daar de voorkeur aan geeft.

Volgens de Hoge Raad: 'In dit ontwerp is de ossenkop weer opgenomen en omdat deze in de broektop het beste tot zijn recht komt, zijn de witte en de groene broekingbaan van plaats verwisseld. De vier kleuren van de vluchtbaan (uit het gemeentelijk ontwerp) zijn gehandhaafd, maar in een andere volgorde geplaatst, hetgeen de herkenbaarheid van de vlag, vooral op wat grotere afstand ten goede komt. Omschrijving vlag: een broeking van twee banen, groen en wit, met op het groen een aanzierende gestileerde, witte schaduw-ossenkop, en een vlucht van vier banen, rood, wit, blauw en geel.' (zie bijlage voor dit ontwerp van de Hoge Raad).

3. Reactie en advies van de voorbereidingsgroep op het voorstel van de Hoge Raad

Voor een onderbouwde reactie op het voorstel van de Hoge Raad voor een alternatief ontwerp voor de vlag is de voorbereidingsgroep om advies gevraagd. Allereerst meldt de werkgroep dat zij met genoegen verneemt dat het ontwerp voor het wapen voor de gemeente Oss door de Hoge Raad is geaccepteerd. De werkgroep adviseert verder het gemeentelijk ontwerp voor de vlag te handhaven daar:

- a. wat betreft de kanttekening van de Hoge Raad over de herkenbaarheid: lang niet alle vlaggen ontlenen hun herkenbaarheid aan een figuur op de vlag;
- b. de voorgestelde ossenkop op de vlag wekt de indruk van een tweede logo naast de gestileerde ossenkop van de huisstijl van de gemeente, dat is verwarrend. Ook in 1994 is bij de samenvoeging van Oss met Berghem en Megen c.a. bewust gekozen voor een vlag zonder logo om verwarring met het logo van de huisstijl te voorkomen;
- c. in het voorstel van de Hoge Raad om de gekleurde banen in een andere volgorde in de vlag op te nemen worden de historische verbanden tussen de kleuren uit elkaar gerukt en wordt een nationale vlag als vreemd element in de vlag geïntroduceerd. Ter nadere toelichting: het wit en blauw van Ravenstein blijft bij elkaar maar het geel en rood van Megen wordt uiteen gehaald. De kleurschikking van de Hoge Raad leidt bovendien tot een nationale vlag in het klein in de gemeentevlag. Dit acht de werkgroep niet gepast, noch geslaagd.

Op grond van voornoemde redenen adviseert de werkgroep 'wapen en vlag' unaniem om de Hoge Raad te melden dat met genoegen is vernomen dat het ontwerp voor het wapen voor de gemeente Oss door de Hoge Raad zonder wijzigingen is vastgesteld maar dat het alternatieve

ontwerp van de Hoge Raad voor de vlag niet opgevolgd wordt en dat de gemeente Oss het eigen ontwerp voor de vlag handhaaft.

4. Voorstel

Op grond van het voorgaande stel ik uw college voor:

De Hoge Raad van Adel via bijgevoegde concept-brief meedelen, dat met genoegen is vernomen dat het ontwerp voor het wapen voor de gemeente Oss door de Hoge Raad zonder wijzigingen is aanvaard maar dat het alternatieve ontwerp van de Hoge Raad voor de vlag niet opgevolgd wordt en dat de gemeente Oss het eigen ontwerp voor de vlag handhaaft.

P. Spanjaard,
Stadsbeleid/CE

Coll:

WIJ **B**EATRIX, BIJ DE GRATIE GODS,
KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit van 23 mei 2003
no: 03.002199
houdende verlening gemeentewapen
aan gemeente Oss

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 20 mei 2003, no. BK03/65541, Directoraat-generaal Openbaar Bestuur, afdeling Kabinetszaken.

Gelezen het verzoek van burgemeester en wethouders van Oss van 29 april 2003, kenmerk 2003-3629, tot verlening van een wapen aan deze gemeente;

G e l e t o p het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, nr. 32, en het Koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. 181;

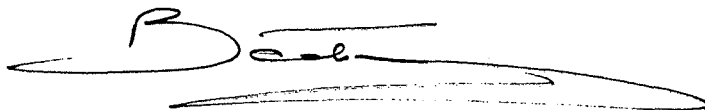
Gezien het advies van de Hoge Raad van Adel;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

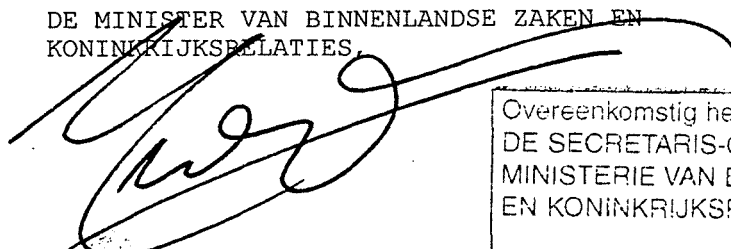
Aan de gemeente Oss een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:
"In sinopel een os van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels".

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is belast met de uitvoering van dit besluit.

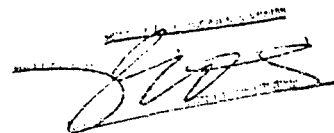
3 - Grootmolen, 23 mei 2003

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN
KONINKRIJKSRELATIES

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
EN KONINKRIJKSRELATIES

J. W. Holtslag

B.V.
III 2003

Castricum een vijfbladige gouden kroon worden verleend tot dekking van het schild.

Bij K.B. van 1 mei 2003, nr. 03.001596, werd aan de gemeente Castricum het volgende wapen verleend: "Gevierendeeld; I in azuur een omgewende leeuw van goud; II in zilver drie eikels van sinopel, de naar beneden gerichte steel met één blaadje; III in zilver drie geplante stekken van sinopel; IV in sabel een leeuw van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren"

Hoewel het in deze rubriek niet gebruikelijk is om gemeentevlaggen, die immers bij gemeenteraadsbesluit worden vastgesteld, te behandelen, moet voor de gemeente Castricum een uitzondering worden gemaakt. Hoewel wordt aangeraden om de Hoge Raad van Adel ook in dezen om advies te vragen, is een gemeente dit niet verplicht en behoeft zij het advies ook niet ter harte te nemen.

De gemeente Castricum vroeg bij brief van 15 oktober 2003 advies, dat op 25 november d.a.v. werd uitgebracht. In de vlaggenkunde is het gebruikelijk met banen en kleuren te werken, terwijl een kenmerkend symbool, meestal uit het wapen, in het algemeen aan de stokzijde kan worden toegevoegd. In Nederland is het toevoegen van het complete gemeentewapen aan de vlag een vloek; heraldiek en vlaggenkunde zijn twee verschillende disciplines, die zo min mogelijk door elkaar gehaald moeten worden. De discussie spitste zich uiteindelijk toe tussen een vlag van drie verticale banen, blauw, geel en groen (de gemeente) en dezelfde vlag, waarvan de middelste (gele) baan beladen zou worden met een groene stek uit het wapen (de Raad). Het argument voor de tweede optie was dat de driekleurige vlag zonder toevoeging te weinig onderscheidend zou zijn. Deze tweede optie maakte in de gemeenteraadsvergadering geen kans omdat de plaatselijke pers een tropisch eiland had ontdekt met vergelijkbare vlag, overigens met ongelijke banen, waarin de middelste met drie ruiten was beladen. De stemmingmakerij, die daarop volgde, bracht de gemeenteraad tot het onverwachte besluit om een vlag vast te stellen van banen en kleuren zoals omschreven, maar de middelste baan beladen met ... het gemeentewapen, inclusief de kroon!¹ Toen daar bij werd vermeld dat het besluit na advies van de Hoge Raad van Adel was tot stand gekomen, is van de zijde van de Raad gevraagd deze zinsnede te verwijderen omdat de Raad aan deze keuze part noch deel had en ook nooit daartoe zou hebben geadviseerd.

Mr. E.J. WOLLESWINKEL

1. Raadsbesluit gemeente Castricum van 25 februari 2004.

155-156

Het wapen van de nieuwe gemeente Oss

De nieuwe gemeente Oss werd ingesteld bij Wet van 18 april 2002 (Stb. 284), die in werking trad per 1 januari 2003, en is samengesteld uit de voormalige gemeenten Oss en Ravenstein. Het betreft hier de derde gemeente van die naam. De tweede gemeente Oss, opgericht op 1 januari 1994, was samengesteld uit Berghem, Megen, Haren en Macharen (Megen c.a.) en Oss. Dr. W.A. van Ham beschrijft in zijn recente bespreking van wapen en vlag van de nieuwe gemeente summier historie en grondgebied van haar rechtsvoorgangers¹. In deze rubriek wordt slechts aandacht besteed aan de heraldische geschiedenis.

Voor de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens bevestigd c.q. verleend: voor Berghem bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Van lazuur, beladen met St. Willebrordus van goud"; voor Megen, Haren en Macharen bevestigd bij Besluit van

de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Coupé, het eerste van lazuur beladen met een lambel met drie pendants van goud, het tweede v goud. Het schild rustende tegen St. Petrus van goud"; en voor Oss (e ste gemeente) bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van juli 1817: "Van lazuur, beladen met een os, staande onder een boom een terras, alles van goud".

Aan Oss (tweede gemeente) werd verleend bij Koninklijk Besl van 23 november 1994, nr. 94.008190: "In sinopel een os van zilver; een schildhoofd van zilver een half naar rechts gewende mijter van ke geboord van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van neg parels"². Voor Ravenstein werd bevestigd bij Besluit van de Hoge Ra van Adel van 16 juli 1817: "Van zilver, beladen met een raav van sab staande op een steen van lazuur. Het schild gedekt met een kroon v goud en vijf fleurons van hetzelfde".

De eerste gemeente Oss voerde een os in de rijkskleuren blauw goud. Toen in 1994 een nieuwe gemeente Oss werd gevormd, war inmiddels de oorspronkelijke kleuren (groen en zilver) bekend gewo den en was gebleken dat Oss aanspraak kon maken op een historis kroon van negen parels. Het nieuwe wapen werd in overeenkomsti zin aangepast en bovendien werd een schildhoofd toegevoegd met e representatief symbool voor de heiligen in de wapens van Berghem Megen c.a. De derde gemeente Oss wenste weer terug te keren naar e wapen met alleen de os, uiteraard wel in de verbeterde kleuren en n behoud van de in 1995 verleende kroon. Alles tegen elkaar afgeweg kwam de Raad tot de conclusie dat deze optie historisch en heraldis de beste oplossing zou bieden. Met hun vaststelling tot dorpswape zou aan de wapens der andere gemeenten voldoende recht worden g daan.

Bij K.B. van 23 mei 2003, nr. 03.002199, werd aan de gemeer Oss het volgende wapen verleend: "In sinopel een os van zilver. F schild gedekt met een gouden kroon van negen parels".

Mr. E.J. WOLLESWINK

1. Vexilla Nostra 40 (2005), nr. 1/244, p. 7-9.
2. J.Th.M. Melssen, Het wapen van de gemeente Oss, in: De Nederlandsche Leeuw 1 (1996), k. 105/106.

worden toegevoegd. In Nederland is het toevoegen van het complete gemeentewapen aan de vlag een vloek; heraldiek en vlaggenkunde zijn twee verschillende disciplines, die zo min mogelijk door elkaar gehaald moeten worden. De discussie spitste zich uiteindelijk toe tussen een vlag van drie verticale banen, blauw, geel en groen (de gemeente) en dezelfde vlag, waarvan de middelste (gele) baan beladen zou worden met een groene stek uit het wapen (de Raad). Het argument voor de tweede optie was dat de driekleurige vlag zonder toevoeging te weinig onderscheidend zou zijn. Deze tweede optie maakte in de gemeenteraadsvergadering geen kans omdat de plaatselijke pers een tropisch eiland had ontdekt met vergelijkbare vlag, overigens met ongelijke banen, waarin de middelste met drie ruiten was beladen. De stemmingmakerij, die daarop volgde, bracht de gemeenteraad tot het onverwachte besluit om een vlag vast te stellen van banen en kleuren zoals omschreven, maar de middelste baan beladen met ... het gemeentewapen, inclusief de kroon!¹ Toen daar bij werd vermeld dat het besluit na advies van de Hoge Raad van Adel was tot stand gekomen, is van de zijde van de Raad gevraagd deze zinsnede te verwijderen omdat de Raad aan deze keuze part noch deel had en ook nooit daartoe zou hebben geadviseerd.

Mr. E.J. WOLLESWINKEL

1. Raadsbesluit gemeente Castricum van 25 februari 2004.

155-156

Het wapen van de nieuwe gemeente Oss

De nieuwe gemeente Oss werd ingesteld bij Wet van 18 april 2002 (Stb. 284), die in werking trad per 1 januari 2003, en is samengesteld uit de voormalige gemeenten Oss en Ravenstein. Het betreft hier de derde gemeente van die naam. De tweede gemeente Oss, opgericht op 1 januari 1994, was samengesteld uit Berghem, Megen, Haren en Macharen (Megen c.a.) en Oss. Dr. W.A. van Ham beschrijft in zijn recente bespreking van wapen en vlag van de nieuwe gemeente summier historie en grondgebied van haar rechtsvoorgangers¹. In deze rubriek wordt slechts aandacht besteed aan de heraldische geschiedenis.

Voor de opheffen gemeenten waren de volgende wapens bevestigd c.q. verleend: voor Berghem bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Van lazuur, beladen met St. Willebrordus van goud"; voor Megen, Haren en Macharen bevestigd bij Besluit van

de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Coupé, het eerste van lazuur, beladen met een lambel met drie pendants van goud, het tweede van goud. Het schild rustende tegen St. Petrus van goud"; en voor Oss (eerste gemeente) bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Van lazuur, beladen met een os, staande onder een boom op een terras, alles van goud".

Aan Oss (tweede gemeente) werd verleend bij Koninklijk Besluit van 23 november 1994, nr. 94.008190: "In sinopel een os van zilver; in een schildhoofd van zilver een half naar rechts gewende mijter van keel, geboord van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels"². Voor Ravenstein werd bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817: "Van zilver, beladen met een raaf van sabel, staande op een steen van lazuur. Het schild gedekt met een kroon van goud en vijf fleurons van hetzelfde".

De eerste gemeente Oss voerde een os in de rijkskleuren blauw en goud. Toen in 1994 een nieuwe gemeente Oss werd gevormd, waren inmiddels de oorspronkelijke kleuren (groen en zilver) bekend geworden en was gebleken dat Oss aanspraak kon maken op een historische kroon van negen parels. Het nieuwe wapen werd in overeenkomstige zin aangepast en bovendien werd een schildhoofd toegevoegd met een representatief symbool voor de heiligen in de wapens van Berghem en Megen c.a. De derde gemeente Oss wenste weer terug te keren naar een wapen met alleen de os, uiteraard wel in de verbeterde kleuren en met behoud van de in 1995 verleende kroon. Alles tegen elkaar afwegende kwam de Raad tot de conclusie dat deze optie historisch en heraldisch de beste oplossing zou bieden. Met hun vaststelling tot dorpswapens zou aan de wapens der andere gemeenten voldoende recht worden gedaan.

Bij K.B. van 23 mei 2003, nr. 03.002199, werd aan de gemeente Oss het volgende wapen verleend: "In sinopel een os van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van negen parels".

Mr. E.J. WOLLESWINKEL

1. Vexilla Nostra 40 (2005), nr. 1/244, p. 7-9.
2. J.Th.M. Melssen, Het wapen van de gemeente Oss, in: De Nederlandsche Leeuw 113 (1996), k. 105/106.

Het wetterskip Fryslân werd bij b Friesland (Prov. Blad van 14 mei 2004, opgericht en is samengesteld u Fryslân, Lauwerswâlden, Marne-Mic kant. Het omvat vrijwel de gehele p waterschap Blija Buitendijks (Ferwe bleven. Anderzijds overschrijdt het Groningen ten oosten van Leeuward Westerkwartier. De oppervlakte van groter dan de provincie Friesland. Aan de opgeheven waterschappen wa wapenvoerende oude wetterskip Frysl (in alfabetische volgorde): Aan Boarn en Klif bij K.B. van 2 maa I in keel een golvende dwarsbalk van dwarsbalk van goud, gaande over dr rakende ruiten van sabel. Het schild g drie bladeren en twee parels"¹. Aan Fryslân (een waterschap dat vo wetterskip Fryslân) bij K.B. van 27 m schuinbalken van zilver, beladen met t te plumpebladeren van keel; een in t binnenzijde van goud, de ingeschulpte gedekt met een gouden kroon van drie houden door twee leeuwen van goud, s Aan Lauwerswâlden bij K.B. van 5 "Gevierendeeld; I in goud een gaand gekleed in een habijt van zilver, waar van sabel, gegord en geschoeid van zil linkerhand een schop van zilver, geste golvende dwarsbalken van zilver; III i ken van zilver; IV in goud vijf aanee plaatst drie en twee. Het schild gedekt bladeren en twee parels"³. Aan Marne-Middelsee bij K.B. van 6 m bogen gaffelsgewijs verdeeld; I in zilv sinopel; II in azuur een klaverblad van van goud; over alles heen een verlaag ver en in de schildvoet een stedekroon schildzoom verdeeld in tweeën van sin met een gouden kroon van drie bladeren

Aan de heer Van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

Stadsbeleid
Raadhuislaan 2, Oss
Telefoon [0412] 62 99 11
Fax [0412] 64 26 05
E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de
datum van deze brief en
ons kenmerk vermelden?

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
4 december 2003			629371
Onderwerp			Aantal bijlagen
KB-wapen Oss			1

Geachte heer Van Ham,

Hierbij zend ik u op uw verzoek een kopie van het Koninklijk Besluit toe met betrekking tot de goedkeuring van het wapen van de nieuwe gemeente Oss, zoals gevormd met ingang van 1-1-2003 door de samenvoeging met Ravenstein.

Naar ik hoop heb ik u hiermee voldoende ingelicht,

Met vriendelijke groet,

P. Spanjaard,
Beleidsmedewerker cultuur

Aan dr. W.A. van Ham
Noordsingel 140
4611 SJ Bergen op Zoom

Dienst Stadszaken
Raadhuislaan 2, Oss
Telefoon [0412] 62 99 11
Fax [0412] 64 26 05
E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de
datum van deze brief en
ons kenmerk vermelden?

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
15-1-2003			629371
Onderwerp			Aantal bijlagen
wapen/vlag Oss			1

Geachte heer Van Ham,

Van de heer Buijks hoorde ik dat graag geïnformeerd wilde worden over de ontwikkeling van het nieuwe wapen en vlag voor de gemeente Oss zoals deze na 1 januari '03 na de samenvoeging met Ravenstein gestalte heeft gekregen.

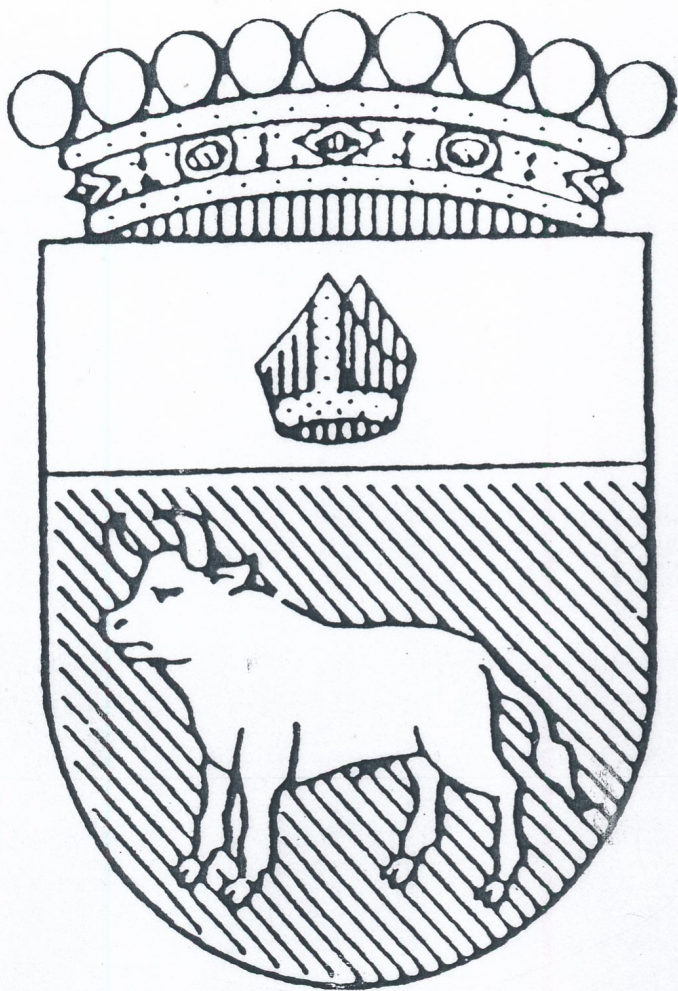
Het advies voor wapen en vlag is op 2 januari '03 door de nieuwe gemeenteraad aangenomen en inmiddels aan de Hoge Raad van Adel toegezonden voor vaststelling.

Te uwer informatie zend ik u hierbij het raadsvoorstel toe.

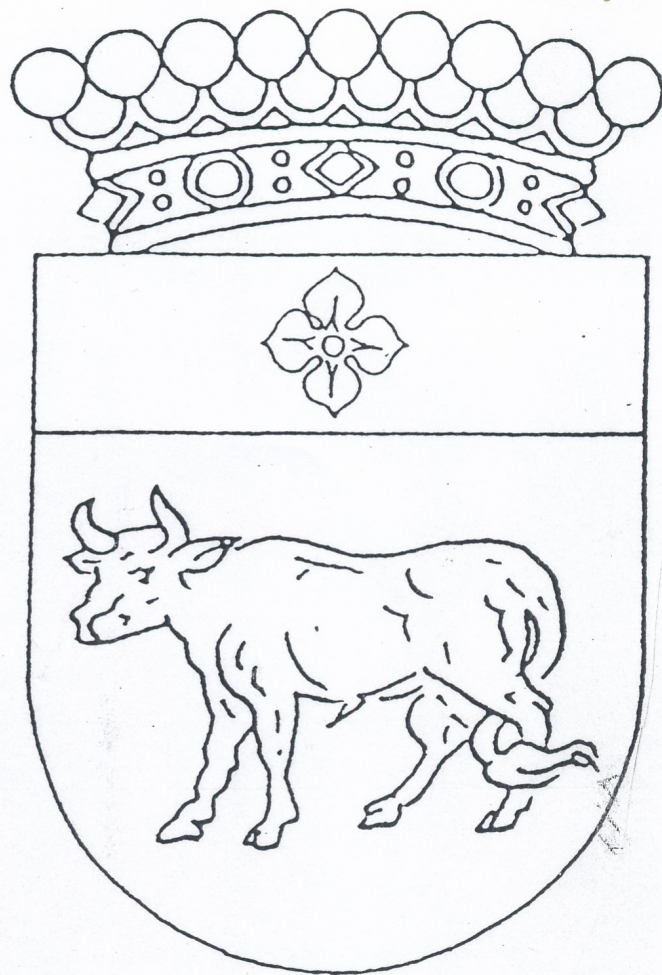
Met vriendelijke groet,

Drs. P. Spanjaard,
Beleidsmedewerker cultuur

Afb. IX Tegenwoordig gemeentewapen van Oss (1994)

Afb. 9A Voorstel tot herziening van het gemeentewapen van Oss

Afb. 9B Alternatief voorstel tot herziening van het gemeentewapen van Oss.